

Ondřej Durczak

Fotografické publikace o Ostravsku v letech 1948–1989

Studie se věnuje neperiodickým knihám na téma Ostravy a Ostravska vydaným v letech 1948–1989, jejichž primární složkou obsahu byla fotografie. Přes jednotnou formální linii většiny knižní obrazové produkce o československých městech lze ve sledovaném období v regionu Ostravska nalézt i výrazné knihy, na nichž lze ilustrovat také charakteristické vizuální přívlastky města Ostravy. Práce mapuje knihy od těch nejznámějších, které vycházely v desetitisíkových nákladech, až po téměř neznámé a zapomenuté publikace. Kromě tradičních místopisných knih věnovaných samotnému městu se projekt zabývá také účelovými tituly vydanými Vítkovickými železárnami, Novou hutí, Ostravsko-karvinskými doly a dalšími podniky. Práce obsahuje obecnější shrnutí nejvýraznějších motivů, které se objevovaly napříč celým spektrem všech dohledaných fotografických publikací o Ostravsku, dále se podrobněji věnuje jednotlivým titulům – těm nejznámějším a naopak téměř neznámým.

Klíčová slova: Knihy, fotografie, fotografové, Ostrava

Jan Sucháček

Ústředí velkých podniků v Ostravě a v Moravskoslezském kraji

Velké podniky disponují nepochybnou společensko-hospodářskou mocí a představují jednoho z rozhodujících činitelů místního a regionálního rozvoje. Územní ekonomiky rozdílných řádů jsou velkými firmami významně a komplexně ovlivněny. Předložený článek představuje při vědomí stávajících datových omezení pokus o zachycení vývoje lokalizace ústředí velkých podniků v Ostravě a ostatních městech Moravskoslezského kraje v letech 1995 až 2014. Tento vývoj přitom je porovnán s vývojem lokalizace ústředí velkých firem v ostatních krajích a to jak z absolutní, tak i relativní perspektivy. Kromě pohledu kvantitativního je problematika analyzována také z pohledu kvalitativního a to na bázi realizovaného dotazníkového šetření. Výsledky výzkumu ukazují, že Ostrava měla, pokud jde o ústředí velkých podniků, poměrně stabilizované postavení, a sice po celé zkoumané období.

Klíčová slova: Ostrava, města Moravskoslezského kraje, velké podniky, kvantitativní pohled, kvalitativní pohled

Antonín Barcuch

Vývoj veřejné správy v Ostravě po roce 1989 a snahy o její přínosnou reformu

Obsahem stati je územně správní vývoj města v letech 1989–2003, od pokusu o reformu státní správy v roce 1989 a obnovení samosprávy a ustavení 22 městských obvodů v r. 1990.

Popisuje rovněž úsilí některých částí města o odtržení a ustavení vlastní správy a na druhé straně snahy vedení města o reformu, která by racionálněji, snížením počtu městských obvodů, řešila územně správní uspořádání města.

Klíčová slova: samospráva, veřejná správa, územně správní uspořádání města, městské obvody, Ostrava

Martin Juřica

Životní prostředí v Ostravě v období normalizace v letech 1969–1989

Životní prostředí v Ostravě bylo člověkem negativně ovlivňováno od počátků industrializace regionu v 50. letech 19. století. Pravděpodobně nejhorší stav ovzduší a vodních toků byl zaznamenán v 50. a 60. letech 20. století. Do počátku následujícího desetiletí se parametry znečištění výrazně zlepšily. Po celou dobu tzv. normalizace se úroveň prašnosti i množství odpadních vypuštěných vod udržovaly s určitými výkyvy na stejné úrovni. Přesto byla ekologická situace na Ostravsku tristní a normy pro množství znečišťujících látek byly překračovány několikanásobně. S tím souvisel také zhoršený zdravotní stav zdejších obyvatel, kteří byli častěji postihováni respiračními, kardiovaskulárními a onkologickými chorobami. Poměrně pasivní veřejnost ani početně slabý disent nebyli schopni nepříznivou ekologickou situaci zásadněji ovlivnit.

Klíčová slova: životní prostředí, znečištění, ovzduší, vodní toky, průmysl, Ostrava

Šárka Glombíčková

Jazz, swing a taneční hudba v Ostravě v letech 1939–1945

Swingová hudba představovala v období protektorátu skutečný fenomén. Její obliba dosahovala u mládeže nebývalých rozměrů a příslušnost ke swingové kultuře byla vnímána jako projev antiněmectví a českého vlastenectví. V Ostravě existovalo hned několik orchestrů, které průběžně vznikaly a zanikaly. V mnoha kapelách hráli studenti místních středních škol nebo škol vysokých, kteří se po jejich uzavření vrátili do Ostravy, z nichž se někteří po válce stali uznávanými profesionálními hudebníky. Hranice regionu se podařilo překročit orchestru Slávy Tkačuka a orchestru Karla Karpiela. Přímo v Praze se etabloval předčasně zemřelý pozounista Jan Číž a kytarista a průkopník scatového zpěvu u nás Gustav Vicherek. Jeho zatčení za zpěv v anglickém jazyce je ojedinělým případem perzekuce ze strany okupační moci přímo za provozování jazzové hudby.

Klíčová slova: Ostrava, Protektorát Čechy a Morava, jazz, swing

Ivana Maloušková

První pozemková reforma na velkostatku Marie Scholzové v Třebovicích

První pozemková reforma v letech 1919-1938 znamenala výrazný zásah do pozemkového vlastnictví někdejších elitních vrstev obyvatelstva. Parcelovány byly nejen statky šlechtické, ale též církevní nebo patřící podnikatelským subjektům. Velkostatek v Třebovicích vlastnili a obhospodařovali již od poloviny 19. století příslušníci rodiny někdejších nájemců Stonawských. Marie Scholzová-Stonawská, básnířka, spisovatelka a mecenáška známá pod uměleckým pseudonymem Maria Stona, vlastnila velkostatek v období let 1910-1944 a téměř celý jej pronajímala Družstvu pro výkrm a zpeněžování dobytka. Během pozemkové reformy byla část velkostatku propuštěna ze záboru a zbylé pozemky rozděleny mezi zájemce z Třebovic, Martinova, Pustkovce nebo Nové Vsi.

Klíčová slova: pozemková reforma, parcelace, velkostatek, Třebovice, Maria Stona

Petr Kašing

Za významnými osobnostmi a místy jejich posledního odpočinku na ústředním slezskoostravském hřbitově

Ústřední hřbitov ve Slezské Ostravě je největším z ostravských pohřebišť. Historie slezskoostravského hřbitova sahá až do roku 1823, kdy došlo k jeho slavnostnímu posvěcení. V 50. letech 20. století pak bylo rozhodnuto o jeho přebudování v ústřední ostravské pohřebišť a centralizování pohřbívání na něm z důvodu likvidace městského hřbitova, který se nacházel v dnešním obvodu Moravská Ostrava a Přívoz, v části zvané Fifejdy (dnes Sad Dr. Milady Horákové). Tento příspěvek nabízí možnost na několika stranách stručně nahlédnout do životů téměř osmi desítek osobností spjatých s kulturním, politickým a společenským životem Ostravy. Pro jednodušší orientaci byly osobnosti rozděleny do dvanácti skupin podle zaměření jejich činnosti (architekti a stavitelé, bábštitelští odborníci, divadelní, filmoví a televizní herci, hudebníci, kulturní a osvětoví pracovníci, lékaři, představitelé politického života, spisovatelé, sportovci, univerzitní pedagogové, vojáci a hrdinové a výtvarní umělci). V rámci každé kategorie jsou osobnosti řazeny chronologicky podle data narození. U každé z nich je uveden stručný životopis s odkazem na další literaturu a číslo oddělení hřbitova, v němž se hrob nachází. Předkládaný článek je prvním příspěvkem autorova záměru o komplexní zmapování všech ostravských hřbitovů a osobností na nich

Klíčová slova: pohřbených. Ostrava, osobnosti, hřbitov, hroby

Aleš Materna

Slavné lodě z vítkovické oceli na vlnách moří a oceánů: Lodní výroba Vítkovických železáren od konce 19. do počátku 21. století

Práce se zabývá lodní výrobou Vítkovických železáren, které patří k nejstarším hutním a průmyslovým podnikům na území České republiky (založeny 1828). V roce 1843 se stal jejich majitelem vídeňský bankéř S. M. Rothschild a železářny postupně získávaly věhlas v celé Evropě. Na konci 19. století se staly monopolním výrobcem lodních pancéřových plechů pro rakousko-uherské válečné námořnictvo a dodávaly ocel pro stavbu habsburských bitevních lodí a křižníků, z nichž většina bojovala v 1. světové válce. Produkce ocelových plechů, zalomených hřidelí a dalšího lodního materiálu pro vojenské, obchodní a civilní loďstvo se stala významným výrobním artiklem firmy až do počátku 21. století. Z vítkovické oceli byly postaveny tři britské letadlové lodě třídy HMS Illustrious, největší a nejluxusnější výletní loď světa třídy Freedom a Genesis, slavné parníky, tankery, trajekty a nákladní lodě. Klíčová slova: Vítkovické železářny, lodní výroba, 19.–21. století

Jarmila Burešová, Jana Brožovská Onderková

Vývoj veřejného knihovnictví v Ostravě v letech 1921–1945

Příspěvek se zaměřil na vývoj veřejného knihovnictví v letech 1918–1945 v Ostravě. Sleduje zakládání veřejné knihovny v roce 1921 a prezentuje její úkoly v rámci systému lidovýchovy meziválečného Československa. Ukazuje především roli veřejné knihovny ve specifickém sociálním a kulturním prostředí města. Od roku 1924, kdy vznikla sjednocením sedmi obcí Velká Ostrava, je věnována pozornost i dalším částem města (zejména Vítkovicím). Zabývá se vývojem knihovního fondu, významnými událostmi v tomto období existence knihovny (např. sjezdu československých knihovníků v roce 1924), otevřením Ústřední knihovny a čítárny v Moravské Ostravě v novém reprezentativním prostředí, osobnostmi knihovníků, zejména se zaměřuje na Bohuslava Šídu a Josefa Hrbáče. Pouze okrajově zaznamenává činnost menšinových veřejných knihoven (německé a polské).

Klíčová slova: Veřejné knihovnictví, Československo 1918–1945, Ostrava, Ústřední knihovna a čítárna v Moravské Ostravě

Jana Prchalová

Osudy židovského podnikatele Filipa Förstera a jeho potomků

Příspěvek se zabývá osudy podnikatele, komunálního politika a zakládajícího člena ostravské židovské náboženské obce Filipa Förstera z Přívozu (dnes m. č. Ostravy). Začínal jako

výčepník vína, poté provozoval židovskou jídelnu a hostinec. Jako stavební podnikatel v oboru pozemní práce a majitel povoznictví byl spojen s budováním prvních chodníků a obecních cest v Přívoze. Více než čtyřicet let působil v místní obecní samosprávě a ve spolcích v Přívoze i Moravské Ostravě. Stal se prvním předsedou Přívozského chrámového spolku, který dosáhl vybudování synagogy na katastru obce na počátku 20. století. Mnoho členů jeho rodiny zahynulo v nacistických koncentračních táborech. Pokračovatelem rodinné tradice se stal vnuk Robert Förster, který jako inženýr mostárny Vítkovických železáren pracoval na montážích ocelových konstrukcí československých pavilonů pro světové výstavy v Paříži a New Yorku.

Klíčová slova: židovská komunita, synagoga, komunální politika, spolky, holokaust, hostinská živnost, světová výstava

Ivo Černý

Historie Vysoké školy báňské po jejím přeložení do Ostravy v letech 1945 až 1965 z pohledu účastníka dění

Autor vzpomínky – prof. prof. Ing. Ivo Černý, CSc. – z katedry důlního měřictví Hornicko-geologické fakulty Vysoké školy báňské – Technické univerzity Ostrava se po krátkém historickém úvodu o vývoji této vysoké školy v Příbrami a v Ostravě zaměřuje především na zachycení dění po jeho nástupu na ni jako studenta a posléze jako vysokoškolského pedagoga. Popisuje počáteční umístění jednotlivých ústavů a jejich další rozvoj, možné formy studia v období 50. let 20. století. Značnou pozornost věnuje personálnímu obsazení školy po roce 1945, ale také interpersonálním vztahům v tomto akademickém prostředí.

Klíčová slova: Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, Příbram, František Čechura, vysokoškolští pedagogové

Jaroslava Novotná

Prosba moravskoostravského syndika Kašpara Hauka o zrušení jeho suspendování

Příspěvek podává přepis německy psané žádosti moravskoostravského syndika Kašpara Hauka ze dne 31. ledna 1873 o zrušení jeho suspendování z místa a platu, kterou zaslal prezidiu krajského úřadu v Přerově se sídlem v Hranicích. K jeho suspendování došlo výnosem moravskoslezského gubernia v Brně z 31. 12. 1836 na základě zjištění zásadních pochybení v soudní agendě nesporné. Tři měsíce poté následovalo odvolání celého vedení města. Žádost syndika Kašpara Hauka o zrušení suspendování je jeho jediným vyjádřením k dané situaci, uloženým v Archivu města Ostravy. Žádost syndika Kašpara Hauka o zrušení

suspendování je jeho jediným vyjádřením k dané situaci, uloženým v Archivu města Ostravy. Z dopisu je cítit jak velká hořkost vůči svým odpůrcům, tak i odhodlání situaci vysvětlit, ospravedlnit se a dále pokračovat v práci. Svého cíle syndik nedosáhl, naopak došlo ke zhoršení jeho zdravotního stavu a 14. 10. 1837 Kašpar Hauke zemřel.

Klíčová slova: syndik, Kašpar Hauke, Moravská Ostrava, regulovaný magistrát, soudní agenda